

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Quaestio 2da

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

Dele terminy à quo & ad quem noty sedm ptes ^{Et no aliquo dant}
 quaterz una p^o cali modo e² ni hoc loco modo ^{termini Ague & ad}
 ni alio licet totum calum adaequati p^o fit ni eode² ^{que ni nota cali.}
 loco eodem no responder cum obijcti: Ploty naatur ^{Ala dicitur.}
 non fit ni loco naati p^o cali noty fit ni loco xa
 twali g^o & De hac re plura videant apud tal. ^{ut voluerunt.}
 q. 3. & amibi. q. 2. art. 3. q. num anima in nae
 & finitioe g^o tunc edocent q. 4.

De Arte — Sen rebg artificis

Quaestio 2da

Tria bi explicabimz in hac q^o p^o 1o ^{Quomodo res} ^{trihic explicat}
 naatur ab artificialibz distinguant. 2do ^{Quomodo} ^{1^o}
 artificiosa forma distinguant à stibz & quãtita^{2da}
 te. 3to De artibz & nae effectibz. ^{Quod ad} ^{3^o}
 1° attinet tum aliq^o multu^o tum u^o hoc p^o h^o
 m^o discriminare res naatur secerm^o ab artificialibz
 q^o naatur sicut principium in h^o s^o m^o noty ^{Discrimine inter res naatur}
 eo no^o quo dicitur est artificiales aut minime. ^{et artificiales.}
 Ita Artes 1o cap. tex. 2. & 6 stb. 4to. & 12 Metaph.
 c. 3. tex. 4. plura d^o ip^o q^o b^o tu^o quomodo tu^o à se
 discrepant ars & nae & quomodo illa^o hac omu.
 tek scribit tal. ni. 2° cap. q. 6. exalificatio u^o
 ac solidifime amibi: q. 5. Obijctes primo.

Obiectio. 1a.

plurima forma artificialis sit principium motus
& quod est in quo sit: quia forma navis vel
est principium per se in navis velobit nonobstantem
forma globi rota &c: per ars quod pulsandi
at baras videat per se principia suorum actuum.

Solutio.

Respondens per hoc arti formae artificiales non
quarumcumque non esse principium per se motus sed tamen motus
motus. Vt utique accedit quod motus accidit: sic for-
mae navis & globi non sunt causa in absolute mo-
ventur navis & globi sed ut facilius & utiq; aliquid
ita non causant haec forma sed potius modificant
motum. De formis tamen artificialibus ut et latius
animi dicendum est quod non tamen sunt principium mo-

Quomodo Xiam distinguitur ab
habitu animi.

Obiectio 2da

di motus sed et motus per se: Distinguitur tamen a
natura quia non est habitus illi subiecto per se
& essentialiter sed per accidens tamen. De obiecto est
forma artificialis non sit intrinseca rei ut lignorum
quatenus lignum est ens naturale, intrinseca tamen est rebus
artificialibus quatenus artificialis est; impossibile enim
est ut aliquid sit artificiosum absque forma artificiali.

Solutio.

Prodeo res hic loquitur et principium intrinsecum ens
per se de a ens tamen per accidens arguitur per sua arti-
ficialia. Unde maior illa: Omnis forma intrinseca
est per se principium motus attendenda est ad formam natu-
ralem.

Seus est huiusmodi se quod unum facit ex per se hanc materiam
& formam quae ut hinc quo parte artificialis forma &
Istem unum non consistit.

Est hoc loco Dubium positum an effectum aliquom Dubium
naturam producat? Respondetur ut neque artem neque Solutio
formam artificiosam sine ulla materia operis in
sua efficiere potest quia ars non aliter concurrens potest
cum artefacto quam tradendo ei regulas & precepta
operis faciendi: sed huiusmodi regula non sunt nimis
inducendi forma atque naturam in materia.

Quia inter cetera est hoc Discrimine different Discrimine inter res
forma artificialiter a naturam; quae naturae sunt arti- antiquales hanc, let.
ua & quasi vita indita; artificiosa vero tanquam
stolidi ac emortui nullam efficiendi vim habent
quippe unum nihil aliud sunt quam compositio ordo &
figura seu modus quodam ac determinatio quantita-
tis. Itaque sicut Quantitas ex natura sua omni
artificialis est ex parte datae a natura velut arte-
ra natura ad sustinenda accidentia: Ita forma per
artem induta nulla ex se ad agendum effica-
citate obtinet. Obiicit. De doli fatuam quae obiectis
fateri potest politiam c. 3. & potest fieri c. 3. septima 14.

Da obiecto aut hinc illuc sponte discurrere. Item Aristoteles in
 lumbera lignea quae Apuleius in libro 10 notum Attica,
 cum ponderibus atque aëre mixta incluso ita librata
 fuisse refert, ut in aëre medio suspensa uolitaris.
 Obiecto hinc.
 Præterea hoc ipsum probatur ut artificis alchimici
 studio cuius profectores uerum aurum a se fieri pōdi
 cant; uerū sit aut nō est huiusmodi opus & sumptus
 fumum abire. Ad priora duo de id genus alia
 quæ respondet statuas istas hinc: nō moueri
 a suis formis nec ab arte sed a natura compositis
 mixta latente artificis machinatio & argento uino
 & id genus alijs quæ notum sunt efficiunt sicut
 uidemus in horologijs quæ librata certa tunc pondera
 sibique mouentur. Motus quoque istos aut nō efficit sed
 modificat. Et tamen licet nec ars nec forma
 artis motus aliquis se efficere quibus factus in
 modum quædam adhibere ut hoc aut illo pacto
 fiat: Sic u. g. saltatio a mouendi potentia nature
 ut efficiatur & experietur ab arte uel ut eleganter
 conuincere ac numerose fiat. Dicitur autem est
 artem in sua efficere nō potest opus nature; quia in alia
 natura artificis præsertim applicando dubium nō est quin
 multa nature opera efficiat ut patet in medicina quæ
 natura herbarum uirtute agens corpus sanitatem

Respondet ad
 aliter.

Quæ hinc nature opera
 potest efficere.

reddat & in multis artibus q̄ igni adhibito aliquid eiusmo
di conijr naturis variè naturâ imutât. qua et ioc
demonos diuersas formas animaliu' imperfectu' in
naturâ viduunt. Ad Alchimistica q̄ attinet respondeh

Respondeh dicitur
de Alchimistia.

eam impossibile esse ut in sua aurum producat: utrum
u' in aliena id est applicando natura actiua passiuas
adhibendo uttz naturam mixtionis & temperie, sulphu
ri & argenteo nino efficere possit quærens sum est.

Combr: cu' Henrico, Cardine, Cynera & Nly
zardulano existimat id fieri posse quâvis n' nisi

Præsumant.

admodum diffimulter suffragari rō 10, q̄ a stat probatur
solentissima amula istam alijs q̄b̄dam rebus
operosioribz naturâ in sua esse aserentâ q̄ animal
cula q̄dam producit ut apes è uentibus bonum
recentioribz ~~in~~ fine obrutis ut inuentoris

probatur.

corpe examinato he. rdo q̄a Angeli p̄spectum
Ent qua' qualitatem temperiem ueri aurigras
requat, q̄ si oia ritè conseruat & temperiend
applicent astrum et si supra obseruato aurum
proferent he: si q̄s dicat p̄c q̄dem id fieri

respon:

obectio.

no homin' arte qua de in p̄posito sermo
e' Respondeh inquit oio esse q̄ gminat eiusmo
di actus fiam adeo supra humani ingenij
capum esse ut à nemine mortaliu' comparari

Responso.

possit. Neq; uo refert q; eadem ars nunc lateat
 neq; latere i fornace chimia ueni aurum
 & dicit; in multa uidet hominum solertia &
 industria inueniunt sup idib; seculis ignota
 ut ars typographica artificum sepandi aurum
 ab argento succari ex amundib; excoquendi
 & similia. Illud tñ in hac disputacōe sapient monēt
 Comites: Chimia prout nunc se hē de quādā cōsi
 derat noxiā pntio sūg iudicanda eē ac pōnde
 requirē experienda tūc ac fuerat minus pfectū
 autum q; legitimo & rati diuendat tūc ac uer
 macula promittendo lura dūpiat, quo rōte
 eig professores in rebus: Haud salub bñ audiret.

Nota tñ eadē dicit
 dicit.

Quaestio
 Utin forma artificialis
 distinguit a pfecta
 rebus.

Scitia xxi. c. l. i. m.

Hac opinio i. falsa.

Quaestio.

Utin forma a quantitate
 rebus distinguitur.

Soti sentia.

Ad 2m q; attinet. Utin si: artificialis forma
 distinguit a subiecto de quantitate uaria sunt
 sentia. Reales q; futant quantitatē a sub
 iecto rebus nō distingui psequens dicit et signa
 ra artificialē rebus a subiecto nō fieri. Et
 opinio hac falsa & imbabilis eē ut suo loco di
 cetur. Nam ut quantitas a subiecto ita & signa
 ra ab eodem rebus distinguitur; tūc uel rēstet
 q; stio num arbi illa figura rebus a quantitate
 distinguitur. Sedent atq; ex q; b; eē solg rēstet

contra p[ro]p[ri]as res aliqd producit in se habet uera
 cum r[ati]o[ne] f[aci]t: q[uo]d producit noua formam.
 Responde[n]s. Quidam concedendo totum argum[entum] s[ed] nondum e[st] proba-
 tu[m] forma[m] illa[m] realit[er] a quantitate distingui
 2. Marg[ar]it[us]. 2do s[ed] sp[irit]ualis forma foris in qualitate quanti-
 tatis in quantitate q[uo]d distinguitur realit[er] s[ed] ne-
 gati[ue] co[n]tra q[uo]d eadem res sunt diuersas
 Respon[si]o. q[uo]d ^{pro[ter]} formales in diuersis p[ro]dicamentis
 uarij s[ed] ut patet ex hoc: Sufficit .n. uocari
 in r[ati]o[n]abilib[us] et se mutuo negari possunt
 quib[us] hic accipit: Venit e[st] .n. Tre figura
 in est quantitas uer[um] fortit[er] & r[ati]o.
 Ezechij sententia. Ezechij 2do p[ro]p[ri]o q[uo]d in uentis fortis ut ar-
 uerire: multu[m] .n. ostendit q[uo]d artem nulla r[ati]o uen-
 tibus .n. noua produci p[ro]bat p[er] sola[m] s[ep]aratione[m] p[er] hinc
 item p[er] sola[m] q[ui]ntione[m] ut ablatione[m] n[on] fit
 eos noua s[ed] ars s[ed] s[ed] in s[ep]at[ur] s[ed] ut uen-
 ex dim[en]sione uere facit imaginem & q[ui]ntione[m]
 panni dei: facit uentem q[uo]d non producit noua
 rei. 2do p[er] modum localem s[ed] b[er]u[m] u[er]o
 curu[m] ut circularit[er]: s[ed] p[er] modu[m] localem n[on]
 augetur ulla noua qualitas s[ed] q[uo]d q[uo]d e[st] p[er]
 dicit ar[ti]fex p[er] artem q[uo]d dicit Ezechij illu[m] fa-
 cere se[m] p[ro]ducere aliquale nec credit hoc

sunt aliquale esse auras. Sed haec sententia subtilior est quam
 ut intelligi possit, nam si res aliter se habent aliquantulum sepe
 post artem tunc quodammodo ut res. ut res a se habet
 & quantitate distinctum d. ab arte productum. Ad
 primum negat Maior. Ad 2da dicitur ad motu localem
 baculi auertere et caetera alterationes quoniam for-
 ma induant. Porro non desunt quae licet quodammodo
 quodammodo ab arte produci aiant tamen illud non esse qua-
 litates sed relatione ac respectum. Sed fallunt hi. Non placet.
 Nam ut suo loco ex tota praeteriorum sententia docet
 motus non est ad relationem sed ad se ipsum per artificia opera
 tione non solummodo sed et per se relationem. Verum quoniam
 est forma hinc relatione annexa hinc quodammodo
 non tamen non primario ab arte produci.
 Ad 3am quae attinet notandum est quod ex Euklio loco utato
 variis esse effectus: Aliquos enim natura incipit & complet
 ut leonem arboris &c. aliquos natura incipit sed non
 complet ut vinum &c. aliquos ars incipit & natura
 complet ut ~~egypcos~~ aliquos ars & natura simul complet
 & incipiunt qualis effectus est nigritudo fundere
 campanam d. fre vermicis. Si enim ars sola hos effe-
 ctus produci potest aut non omni tempore. Aliquos ars
 incipit & complet ut formam vestem d. Notandum
 autem illos solos effectus quos ars sola incipit & complet
 qui effectus dicuntur
 proprii artificiales

- Vary the Effects.
- 1°
  - 2°
  - 3°
  - 4°
  - 5°

coit & p^rimum dⁱu artificiales; reliqua n^o p^ria
 artificiales p^ria naturae s^ut. Et licet ars solida
 figura¹ aut p^rducere possit p^r t^u eadem
 uita a¹ n^o p^rducere formas s^uperiores ut cum
 q^uo multo alijs manifestum est tunc e¹ parte quo
 m^o dⁱes uesimus q^u s^upe e¹ p^resenti a¹ p^resenti l^osa
 uita dⁱfert.

Capitulum 2. 3 + 5 & 6.

¶ Do cap: deet s^uper q^uo sit dⁱscipline n^o p^ria
 cum & Mathematica adeoq^u n^o p^ria p^ria naturae
 & dⁱscipline Mathematicas. Differunt aut^{em} s^uper
 more aliam¹ s^uper dⁱscipline n^o p^ria: Vide q^uo s^uper
 dⁱscipline dⁱscipline n^o p^ria n^o p^ria. Est
 aut^{em} p^ria s^uper s^uper n^o p^ria p^ria p^ria
 n^o p^ria dⁱscipline n^o p^ria q^uo s^uper n^o p^ria p^ria
 s^uper naturae p^ria Mathematica. s^uper n^o p^ria p^ria
 q^uo n^o p^ria n^o p^ria ad s^uper naturae p^ria
 t^uo; s^uper aut^{em} Astronomiam celestem s^uper naturae
 a¹ uita ut n^o p^ria figuram & id genus alia uita
 p^ria p^ria n^o p^ria n^o p^ria n^o p^ria n^o p^ria
 t^uo n^o p^ria dⁱscipline n^o p^ria q^uo s^uper n^o p^ria

Physica & Mathematica
 a¹ dⁱscipline differunt.

Qua dⁱscipline Mathematicae